

ШКОЛА ПОЛІТИЧНОЇ АНАЛІТИКИ НАУКМА

Презентація результатів опитування

«Блокувати чи ні: українці про колаборантів, цензуру та російські ЗМІ» 15.03.2021

Опитування проведено *Info Sapiens* на замовлення Школи політичної аналітики в межах Ініціативи з розвитку аналітичних центрів в Україні, яку виконує Міжнародний фонд "Відродження" у партнерстві з Ініціативою відкритого суспільства для Європи (OSIFE) за фінансової підтримки Посольства Швеції в Україні.

Польовий етап тривав з 13 по 31 січня 2021 року. Опитування проводилося в межах всеукраїнського Омнібусу *Info Sapiens* з донабором респондентів. Вибірка складає 2000 осіб віком від 16 років. Вибірка репрезентативна населенню цієї вікової групи за статтю, віком, розміром населеного пункту та регіоном проживання відповідно до даних Державної служби статистики України станом на 1.01.2019. З дослідження вилучена Автономна Республіка Крим, а у Донецькій та Луганській області опитування проводилося тільки на територіях, що контролюються Україною. Максимальна теоретична похибка не перевищує 2,2 %.

Школа політичної аналітики НаУКМА вже вкотре поставила респондентам низку питань, що стосувались регулювання інформації за допомогою соціальних мереж, ставлення до колаборантів та російських ЗМІ в Україні та комунікації політик державою. Так, нас цікавили думки українців щодо того, чи повинна держава блокувати джерела з російською пропагандою; чи є всі, хто виступають «за зближення з Росією» колаборантами та чи повинна держава не тільки регулювати інформаційну сферу, але й активно комунікувати свою позицію.

Окремі питання ми ставили респондентам вже не вперше, що дало нам змогу порівняти відповіді на них з попередніми опитуваннями у березні 2020 (Омнібус *Info Sapiens*, вибірка 1000 респондентів) та у вересні 2020 року (Омнібус *Info Sapiens* з донабором, вибірка 2000 респондентів). Варто зауважити, що при порівнянні з опитуванням березня 2020 року слід

враховувати різницю у розмірі вибірки. Також розподіли відповідей за регіоном проживання та вказаним віросповіданням, які наведені для окремих питань, є радше ілюстративними. Хоча ми й можемо припустити наявність певних тенденцій, для глибшого аналізу і порівняння розподілів відповідей за категоріями потрібно проводити масштабніші опитування. Слід вказати на те, що за деякими питаннями досить високий відсоток респондентів не визначились з відповіддю (на рівні 20-30 %), що також накладає обмеження на аналіз та інтерпретацію результатів.

Опитування проводилося до прийняття постанови уряду від 8 лютого 2021, яка заборонила реєструвати в Україні російську вакцину як таку, що не пройшла всі клінічні випробування та походить з держави-агресора. До цього активно обговорювалася тема ввезення російської вакцини Sputnik V до України, а в січні було ухвалено закон, який дозволяв реєструвати вакцини за скороченою процедурою. Ми вирішили поцікавитися, що думають українці про ввезення російської вакцини. Результати опитування демонструють, що більша частина українців (52,8 %) підтримувала недопущення ввезення російської вакцини. Не погоджувалися з цією думкою загалом 23,4 %.

Таблиця 1. НАСКІЛЬКИ ВИ ПОГОДЖУЄТЕСЬ З ТАКИМИ ТВЕРДЖЕННЯМИ? Україна має НЕ допустити ввезення російської вакцини від COVID-19. Оцініть за шкалою від 1 до 5, де 1 – цілком не погоджуюсь, а 5 – цілком погоджуюсь.

Цілком не погоджуюсь	13,2%
Частково не погоджуюсь	10,2%
І так, і ні	12,1%
Частково погоджуюсь	13,7%
Цілком погоджуюсь	39,1%
Важко сказати / Відмова	11,7%

В регіональному розрізі¹ найбільше заборону ввезення російської вакцини підтримують кияни (77,6 %), проти – всього 5 % мешканців столиці. Далі йде Захід, де із заборonoю вакцини погоджуються 66,7 %, а 14,6 % – незгодні. На Півночі згодних з цією думкою удвічі більше, ніж незгодних: 57,2 % та 26,7 % відповідно. У Центрі 34,8 % погоджуються та 18,9 % не погоджуються. Тільки на Півдні та Сході країни кількість незгодних з тим, що Україна має не допустити ввезення російської вакцини від COVID-19, перевищує число згодних. На Сході із необхідністю заборони не погоджується 37,3 % та погоджується лише 27,2 %. Варто відзначити, що в цьому регіоні найбільша кількість тих, хто не змогли чітко зазначити свою позицію або ж відмовилися відповідати (35,5 %). На Півдні 37,5 % не погоджуються та 34,8 % погоджуються із запропонованою думкою.

¹ Обласні поділені на регіони таким чином: 1) м. Київ; 2) Північ – Житомирська, Київська, Сумська, Чернігівська; 3) Захід – Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Рівненська, Тернопільська, Чернівецька; 4) Центр – Вінницька, Дніпропетровська, Кіровоградська, Полтавська, Хмельницька, Черкаська; 5) Південь – Запорізька, Миколаївська, Одеська, Херсонська; 6) Схід – Донецька, Луганська, Харківська.

Таблиця 1.1 НАСКІЛЬКИ ВИ ПОГОДЖУЄТЕСЬ З ТАКИМИ ТВЕРДЖЕННЯМИ? Україна має НЕ допустити ввезення російської вакцини від COVID-19. Оцініть за шкалою від 1 до 5, де 1 – цілком не погоджуюсь, а 5 – цілком погоджуюсь. (регіональний розподіл)

	Україна	Київ	Північ	Захід	Центр	Південь	Схід
Цілком не погоджуюсь	13.2%	3,8%	22,5%	4,9%	9,0%	25,0%	17,3%
Частково не погоджуюсь	10.2%	1,2%	4,2%	9,7%	9,9%	12,5%	20,0%
І так, і ні	12.1%	10,9%	8,2%	13,2%	12,8%	12,4%	13,3%
Частково погоджуюсь	13.7%	19,5%	4,8%	20,3%	14,3%	11,4%	8,9%
Цілком погоджуюсь	39.1%	58,1%	52,4%	46,4%	40,5%	23,4%	18,3%
Важко сказати\Відмова	11.7%	6,4%	7,9%	5,4%	13,4%	15,4%	22,2%
Всього	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Ми також попросили респондентів поділитися, чи погоджуються вони з твердженням, що влада має припинити мовлення таких телеканалів, як "112", "ZIK", "NewsOne", "НАШ". При аналізі цього питання варто нагадати, що опитування проводилося в другій половині січня до рішення РНБОУ, внаслідок якого було припинено мовлення телеканалів "112", "ZIK" та "NewsOne", але не закрито канал "НАШ".

Припинення мовлення зазначених у опитуванні телеканалів підтримувало близько третини респондентів (34,6 %), ще третина (33 %) була проти та майже така ж частина (32,4 %) не змогла дати чіткої відповіді або ж відмовилися відповідати.

Таблиця 2. НАСКІЛЬКИ ВИ ПОГОДЖУЄТЕСЬ З ТАКИМИ ТВЕРДЖЕННЯМИ? Влада має припинити мовлення таких телеканалів, як "112", "ZIK", "NewsOne", "НАШ". Оцініть за шкалою від 1 до 5, де 1 – цілком не погоджуюсь, а 5 – цілком погоджуюсь.

Цілком не погоджуюсь	19,3%
Частково не погоджуюсь	13,7%
І так, і ні	15,0%
Частково погоджуюсь	13,5%
Цілком погоджуюсь	21,1%
Важко сказати / Відмова	17,4%

Київ продемонстрував найбільшу підтримку ідеї закриття зазначених телеканалів: 53 % погоджуються та лише 15,1 % не погоджуються. На Заході також більша половина респондентів: 50,2 % погоджується, що влада має припинити мовлення таких телеканалів, як "112", "ZIK", "NewsOne", "НАШ" і більш, ніж удвічі менше респондентів регіону (22,4 %) з цим не погоджуються. У Центрі кількість згодних з цим твердженням дещо більша за кількість незгодних: 32,4 % та 28,7 % відповідно. Водночас у цьому регіоні найбільша кількість тих, хто не зазначили чіткої позиції або відмовилися відповідати на запитання: 39 %. На Півночі тих, хто не погоджується із необхідністю закриття зазначених телеканалів дещо більше за тих, хто погоджується: 39,1 % та 37,5 % відповідно. Найбільше не погоджуються із запропонованим твердженням

на Сході: 50,3 % проти 17,3 % тих, хто погоджуються. На Півдні результати показують 44,3 % незгодних та 18,4 % згодних.

Таблиця 2.1. НАСКІЛЬКИ ВИ ПОГОДЖУЄТЕСЬ З ТАКИМИ ТВЕРДЖЕННЯМИ? Влада має припинити мовлення таких телеканалів, як "112", "ZIK", "NewsOne", "НАШ". Оцініть за шкалою від 1 до 5, де 1 – цілком не погоджуюсь, а 5 – цілком погоджуюсь. (регіональний розподіл)

	Україна	Київ	Північ	Захід	Центр	Південь	Схід
Цілком не погоджуюсь	19.3%	6,1%	33,1%	12,3%	11,1%	28,7%	29,7%
Частково не погоджуюсь	13.7%	9,0%	6,0%	10,1%	17,6%	15,6%	20,6%
І так, і ні	15.0%	17,2%	11,5%	13,4%	18,0%	15,5%	14,3%
Частково погоджуюсь	13.5%	19,2%	6,2%	23,1%	12,9%	9,4%	6,6%
Цілком погоджуюсь	21.1%	33,8%	31,3%	27,1%	19,5%	9,0%	10,7%
Важко сказати\Відмова	17.4%	14,6%	11,9%	14,0%	21,0%	21,8%	18,0%
Всього	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Далі ми вирішили з'ясувати чи вважають українці колаборантами, що діють в інтересах Росії, такі ЗМІ як "112", "ZIK", "NewsOne", "НАШ" та "Страна.UA". При цьому за необхідності респондентам надавалося таке визначення, згідно з яким «колаборанти – це ті, хто свідомо співпрацюють з окупаційною адміністрацією». Загалом по Україні 21.7 % не погоджуються із цим твердженням, що майже удвічі менше за 40,5 % згодних. Порівнюючи із відповідями на попереднє запитання, можна відзначити, що прихильників закриття телеканалів менше, ніж тих, хто вважає їх колаборантами. Разом з тим значна частина респондентів (37,9 %) обрала варіант «і так, і ні» або ж «важко відповісти \ відмова».

Таблиця 3. НАСКІЛЬКИ ВИ ПОГОДЖУЄТЕСЬ З ТАКИМИ ТВЕРДЖЕННЯМИ? Такі ЗМІ, як "112", "ZIK", "NewsOne", "НАШ", "Страна.UA" є колаборантами, що діють в інтересах Росії. Оцініть за шкалою від 1 до 5, де 1 – цілком не погоджуюсь, а 5 – цілком погоджуюсь.

Цілком не погоджуюсь	12,1%
Частково не погоджуюсь	9,6%
І так, і ні	15,1%
Частково погоджуюсь	15,9%
Цілком погоджуюсь	24,6%
Важко сказати / Відмова	22,8%

У Києві частка тих, хто вважає ці ЗМІ колаборантами переважає в 6 разів число тих, хто з цим не погоджується: 64,3 % та 9,5 % відповідно. Частина незгодних із твердженням значуще перевищує число тих, хто погоджується тільки на Сході, де співвідношення результатів відповідно складає 36 % проти 19,7 %. На Півдні ці показники є майже рівними: 25,8 % не погоджуються та 25,2 % погоджуються з тим, що такі ЗМІ є колаборантами, які діють в інтересах Росії.

Таблиця 3.1. НАСКІЛЬКИ ВИ ПОГОДЖУЄТЕСЬ З ТАКИМИ ТВЕРДЖЕННЯМИ? Такі ЗМІ, як “112”, “ZIK”, “NewsOne”, “НАШ”, “Страна.UA” є колаборантами*, що діють в інтересах Росії. Оцініть за шкалою від 1 до 5, де 1 – цілком не погоджуюсь, а 5 – цілком погоджуюсь. (регіональний розподіл)

	Україна	Київ	Північ	Захід	Центр	Південь	Схід
Цілком не погоджуюсь	12.1%	4,6%	20,3%	8,9%	5,7%	16,1%	20,9%
Частково не погоджуюсь	9.6%	4,9%	7,5%	6,0%	10,4%	12,7%	15,1%
І так, і ні	15.1%	10,2%	11,0%	12,2%	17,6%	17,8%	19,3%
Частково погоджуюсь	15.9%	28,8%	13,3%	21,9%	13,2%	13,5%	8,6%
Цілком погоджуюсь	24.6%	35,5%	33,6%	32,7%	24,3%	11,7%	11,1%
Важко сказати\Відмова	22.8%	15,9%	14,3%	18,2%	28,9%	28,2%	25,0%
Всього	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Подібне запитання про колаборантів ми поставили і стосовно політиків, які виступають за зближення з Росією. За необхідності респондентам надавалося те саме визначення поняття «колаборант». Таких політиків вважає колаборантами близько половини опитаних (50,1%), і тільки кожен п'ятий (20,4%) дотримується протилежної думки. При цьому майже третина респондентів (29,5%) не дали на це питання чіткої відповіді.

Таблиця 4. НАСКІЛЬКИ ВИ ПОГОДЖУЄТЕСЬ З ТАКИМИ ТВЕРДЖЕННЯМИ? Політики, які виступають за зближення з Росією є колаборантами. Оцініть за шкалою від 1 до 5, де 1 – цілком не погоджуюсь, а 5 – цілком погоджуюсь.

Цілком не погоджуюсь	11,2%
Частково не погоджуюсь	9,2%
І так, і ні	13,3%
Частково погоджуюсь	18,7%
Цілком погоджуюсь	31,4%
Важко сказати / Відмова	16,2%

Таблиця 4.1. НАСКІЛЬКИ ВИ ПОГОДЖУЄТЕСЬ З ТАКИМИ ТВЕРДЖЕННЯМИ? Політики, які виступають за зближення з Росією є колаборантами. Оцініть за шкалою від 1 до 5, де 1 – цілком не погоджуюсь, а 5 – цілком погоджуюсь. (регіональний розподіл)

	Україна	Київ	Північ	Захід	Центр	Південь	Схід
Цілком не погоджуюсь	11.2%	1,9%	19,2%	4,8%	4,7%	17,9%	23,9%
Частково не погоджуюсь	9.2%	3,3%	5,9%	6,0%	9,7%	12,9%	16,4%
І так, і ні	13.3%	8,5%	13,9%	9,9%	14,0%	18,5%	13,8%
Частково погоджуюсь	18.7%	31,3%	11,1%	27,1%	19,2%	14,2%	8,9%
Цілком погоджуюсь	31.4%	39,4%	45,1%	40,7%	33,5%	13,7%	14,0%
Важко сказати\Відмова	16.2%	15,6%	4,9%	11,6%	18,9%	22,8%	23,0%
Всього	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

В регіональному розрізі знову виділяється Київ, де кількість тих, хто погоджується із запропонованим твердженням більш, ніж у 13 разів перевищує частку незгодних: 70,7% та 5,2% відповідно. В решті регіонів, крім Півдня та

Сходу, частка тих, хто вважає політиків, що виступають за зближення з Росією колаборантами, мінімум у два рази переважає кількість незгодних з цим твердженням: на Заході 67,7 % та 10,8 %; на Півночі 56,2 % та 25,1 %; у Центрі 52,7 % та 14,4 %. На Півдні різниця незначна: 27,9 % вважає зазначених політиків колаборантами та 30,8 % – ні. Схід вирізняється тим, що тут із запропонованим твердженням погоджується лише кожен п'ятий (22,9 %), а не погоджуються 40,3 %.

Ми вирішили також з'ясувати ставлення українців до покарання «колаборантів, які працюють на Росію проти інтересів України» і запитали чи слід їх притягати до кримінальної відповідальності. Так само за необхідності респондентам зачитували визначення поняття «колаборант». В цьому питанні люди виявилися доволі суворими, адже не погодилися з цим твердженням лише 12,4 %, а схвально на це питання відповіли 58,5 % респондентів. Це більше за кількість тих, хто вважає колаборантами такі ЗМІ, як "112", "ZIK", "NewsOne", "НАШ", "Страна.UA" (40,5 %), а також за частку тих, хто вважає колаборантами політиків, які виступають за зближення з Росією (50,1 %). Водночас слід зауважити, що у формулюванні цього питання категорія таких колаборантів не уточнювалась конкретними переліками осіб чи організацій, тож з одного боку кожен мав змогу по-своєму інтерпретувати, кого зараховувати до колаборантів, а з іншого, питання допускало дещо нормативно-абстрактне трактування.

Таблиця 5. НАСКІЛЬКИ ВИ ПОГОДЖУЄТЕСЬ З ТАКИМИ ТВЕРДЖЕННЯМИ? Колаборантів, які працюють на Росію проти інтересів України, слід притягти до кримінальної відповідальності. Оцініть за шкалою від 1 до 5, де 1 – цілком не погоджуюсь, а 5 – цілком погоджуюсь.

Цілком не погоджуюсь	7,2%
Частково не погоджуюсь	5,2%
І так, і ні	14,1%
Частково погоджуюсь	19,0%
Цілком погоджуюсь	39,5%
Важко сказати / Відмова	15,0%

Регіональний розподіл показує, що частка тих, хто підтримує притягнення «проросійських колаборантів» до кримінальної відповідальності у всіх регіонах України є більшою за незгодних з цією позицією. Найбільша різниця між згодними і незгодними у Києві: 80,4 % та 4,5 % відповідно. А найменша – на Сході: 36,9 % та 23,1 % відповідно, хоча і там на третину більше прибічників жорстких заходів. В цьому ж регіоні найбільше тих, хто не дав чіткої відповіді, або ж відмовився від неї (40 %), що може говорити про небажання відповідати або давати на питання чітку відповідь в той чи інший бік. У відповідях на це та попередні запитання про «колаборантів» Північний регіон вирізняється більшою категоричністю поглядів, обираючи крайні альтернативи спектру: кількість відповідей «цілком погоджуюся» значно перевищує частку «частково погоджуюся». Також у попередніх подібних запитаннях на Півночі частка «цілком не погоджуюся» суттєво перевищує тих, хто відповів «частково не погоджуюся».

Таблиця 5.1 НАСКІЛЬКИ ВИ ПОГОДЖУЄТЕСЬ З ТАКИМИ ТВЕРДЖЕННЯМИ? Колаборантів, які працюють на Росію проти інтересів України, слід притягти до кримінальної відповідальності. Оцініть за шкалою від 1 до 5, де 1 – цілком не погоджуюсь, а 5 – цілком погоджуюсь. (регіональний розподіл)

	Україна	Київ	Північ	Захід	Центр	Південь	Схід
Цілком не погоджуюсь	7.2%	0,9%	9,8%	5,2%	1,6%	12,9%	15,7%
Частково не погоджуюсь	5.2%	3,6%	3,8%	4,0%	3,9%	8,8%	7,4%
І так, і ні	14.1%	10,8%	12,8%	11,5%	15,0%	17,4%	16,2%
Частково погоджуюсь	19.0%	22,3%	9,2%	23,5%	19,8%	19,5%	16,7%
Цілком погоджуюсь	39.5%	58,1%	59,5%	42,9%	41,7%	21,8%	20,2%
Важко сказати\Відмова	15.0%	4,3%	4,8%	12,9%	18,0%	19,6%	23,8%
Всього	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Ми поцікавилися у респондентів, наскільки вони погоджуються з твердженням, що соціальні мережі Facebook, Twitter, Instagram вчинили правильно, коли заблокували сторінки президента США Дональда Трампа: практично третина респондентів 28,9 % не визначилася з позицією і вказала, що їм важко відповісти на це питання. Цікаво, що жінок, які не визначилися з відповіддю на це питання, більше на 14,5 % відсотків, ніж чоловіків: 35 % та 21,5 % відповідно.

Таблиця 6. НАСКІЛЬКИ ВИ ПОГОДЖУЄТЕСЬ З ТАКИМИ ТВЕРДЖЕННЯМИ? Соціальні мережі Facebook, Twitter, Instagram вчинили правильно, коли заблокували сторінки президента США Дональда Трампа. Оцініть за шкалою від 1 до 5, де 1 – цілком не погоджуюсь, а 5 – цілком погоджуюсь.

Цілком не погоджуюсь	12.3%
Частково не погоджуюсь	7.6%
І так, і ні	14.5%
Частково погоджуюсь	16.6%
Цілком погоджуюсь	20.6%
Важко сказати / Відмова	28.5%

Серед вікових когорт відповідь також суттєво варіювалася: найменше тих, хто не визначився, було серед наймолодшої когорти опитаних до 19 років – 10,7 %, найбільше ж тих, хто не визначився – 39,4 % – серед вікової когорти респондентів, старших за 60 років. Найбільш схвально («цілком погоджуюсь») блокування сторінки вже колишнього президента США Д. Трампа оцінили респонденти віком від 30 до 39 років (24,5 %), мешканці м. Київ (25,7 %), працюючі (23 %) та україномовні (23,7 % проти 13,4 % російськомовних, які цілком погоджуються з такою ініціативою)². Якщо говорити про розподіл відповідей на це питання серед респондентів за рівнем освіти, то серед тих, хто

² Якою мовою Ви найчастіше спілкуєтесь?

Українською	46.08
Російською	28.98
Однаково часто українською і російською	24.56
Іншою	0.17
Важко відповісти	0.21

Якщо дивитися на конфесійний розподіл відповідей³, та найбільшим є відсоток респондентів, які обрали варіант «цілком погоджуюся», серед вірян УГКЦ (50,1 %), за якою з 41,3 % йдуть віряни ПЦУ, а найменше – католиків з 9,9 %, за якими йдуть віряни Московського патріархату – 21,3 %, які цілком погоджуються з таким твердженням (більшість вірян цієї церкви – 24,6 % – обрали варіант «цілком не погоджуюся»). Серед україномовних респондентів суттєво більше тих, хто цілком схвально ставляться до такої ініціативи, ніж серед російськомовних: 43 % проти 23,4 %.

Таблиця 7.2. НАСКІЛЬКИ ВИ ПОГОДЖУЄТЕСЬ З ТАКИМИ ТВЕРДЖЕННЯМИ? Соціальні мережі Facebook, Twitter, Instagram мають блокувати сторінки з антиукраїнською російською пропагандою. Оцініть за шкалою від 1 до 5, де 1 – цілком не погоджуюсь, а 5 – цілком погоджуюсь. (розподіл за релігійною самоідентифікацією)

	Україна	ПЦУ	УПЦ МП	УГКЦ	Просто Правосл	Жодна
Цілком не погоджуюсь	8.3%	6.7%	24.6%	0.0%	7.1%	5.5%
Частково не погоджуюсь	6.8%	4.3%	14.8%	4.4%	6.4%	10.1%
І так, і ні	12.7%	11.6%	10.5%	8.3%	14.4%	16.6%
Частково погоджуюсь	20.0%	18.4%	11.4%	26.6%	23.5%	24.7%
Цілком погоджуюсь	35.6%	41.3%	21.3%	50.1%	32.0%	29.2%
Важко сказати\Відмова	16.6%	17.6%	17.5%	10.7%	16.7%	13.8%
Всього	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Завершальним у блоці питань щодо блокування сторінок у соціальних мережах було питання про блокування сторінок з ультраправою риторикою: 48,9 % респондентів обрали варіанти відповіді «радше погоджуюся» та «цілком погоджуюся», не визначилися з відповіддю 22,8 %.

Таблиця 8. НАСКІЛЬКИ ВИ ПОГОДЖУЄТЕСЬ З ТАКИМИ ТВЕРДЖЕННЯМИ? Соціальні мережі Facebook, Twitter, Instagram мають блокувати сторінки з ультраправою риторикою. Оцініть за шкалою від 1 до 5, де 1 – цілком не погоджуюсь, а 5 – цілком погоджуюсь.

Цілком не погоджуюсь	7.2%
Частково не погоджуюсь	6.9%
І так, і ні	14.4%
Частково погоджуюсь	21.8%
Цілком погоджуюсь	27.6%
Важко сказати / Відмова	22.2%

³ Яке у вас віросповідання?

Православна церква України (ПЦУ)	36.92
Українська православна церква - Московський патріархат	10.70
Українська греко-католицька церква	7.65
Православ'я (без приналежності до патріархату)	27.72
Католицизм	1.04
Я не сповідаю жодної релігії	10.94
Інше	0.91
Не знаю\Відмова	4.13

Якщо дивитися на віковий розподіл, то лише серед когорти наймолодших респондентів (до 19 років) більше тих, хто радше погоджується (33,8 %) ніж тих, хто цілком погоджується (26,4 %), при чому слід зауважити, що у віковій групі 30-39 років відмінність між кількістю респондентів за цими варіантами відповіді є мізерною і становить 1 %. За регіональним розподілом серед усіх регіонів опція «цілком не погоджуюся» за цим питанням сягає від найменших 2,2 % у м. Київ до 7,2 % на Півдні, але суттєво вирізняється Північ, де ці відповідь обрала п'ята частина респондентів – 20,1 %.

Таблиця 8.1 НАСКІЛЬКИ ВИ ПОГОДЖУЄТЕСЬ З ТАКИМИ ТВЕРДЖЕННЯМИ? Соціальні мережі Facebook, Twitter, Instagram мають блокувати сторінки з ультраправою риторикою. Оцініть за шкалою від 1 до 5, де 1 – цілком не погоджуюсь, а 5 – цілком погоджуюсь. (регіональний розподіл)

	Україна	Київ	Північ	Захід	Центр	Південь	Схід
Цілком не погоджуюсь	7.2%	2.2%	20.1%	5.7%	3.3%	7.2%	5.8%
Частково не погоджуюсь	6.9%	2.8%	5.1%	11.7%	2.7%	8.5%	8.3%
І так, і ні	14.4%	12.5%	17.0%	15.0%	14.6%	12.3%	13.6%
Частково погоджуюсь	21.8%	25.6%	6.6%	24.5%	24.3%	25.9%	18.5%
Цілком погоджуюсь	27.6%	38.0%	29.7%	20.5%	27.0%	27.2%	31.8%
Важко сказати\Відмова	22.2%	19.0%	21.6%	22.6%	28.1%	18.8%	21.9%
Всього	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

За освітою розподіл відповідей на це питання «цілком не погоджуюся» практично однакове і становить приблизно 7 % (розмах значень справді дуже вузький і становить 1 %: від найменшого показника 6,9 % серед респондентів зі спеціальною середньою освітою до найбільших 7,9 % респондентів з початковою чи базовою середньою освітою), однак цікаво, що за варіантами відповіді «цілком погоджуюся» та «важко відповісти» практично дзеркальними є групи найменш освічених та найбільш освічених. Серед респондентів з початковою та базовою середньою освітою 12,1 % цілком погоджуються з блокуванням сторінок з ультраправою риторикою, а не визначилися з відповіддю – 32,8 %, а серед респондентів з вищою освітою практично навпаки: 31,8 % цілком погоджуються з цією ініціативою при 15,9 % тих, хто не визначилися. Поза тим розподіли відповідей є подібними. Цікаво, що відповіді на це питання є практично гомогенними за мовою спілкування і конфесійною приналежністю.

Ми спитали, яку позицію має займати Україна по відношенню до протестів у Білорусі і дізналися, що 60,8 % вважають, що наша держава має зайняти нейтральну позицію, 27,9 % респондентів – що варто підтримати протестувальників, а 9,3 % – що треба підтримати О. Лукашенка, при чому лише 0,7 % з усіх респондентів зазначили, що вони не цікавляться політикою. Нейтральна позиція превалює серед усіх вікових груп, однак найбільше тих, хто вважає, що Україна має підтримати протестувальників, серед наймолодшої когорти респондентів (до 19 років) – 40,7 % (за нейтральну позицію виступають у цій когорті 56 %), а найбільше О. Лукашенку свою підтримку висловлюють респонденти 60 років і старше – 16,4 % (за нейтральну позицію в цій групі – 60,5 %, на боці протестувальників – 21,9 %).

Таблиця 9. Яку позицію має займати Україна по відношенню до протестів у Білорусі?

Зайняти нейтральну позицію і не втручатися.	61.2%
Підтримувати протестувальників.	28.1%
Підтримувати Олександра Лукашенка.	9.2%
Інше: Не цікавлюсь політикою	.5%
Інше (вказіть)	.1%
Інше: Важко відповісти\Відмова	.9%

Серед усіх регіонів лише в Києві відсоток тих, хто вважають, що Україна має підтримати протестувальників (54,4 %), переважає над тими, хто виступають за нейтральну позицію (40,1 %). Найбільше тих, хто вважають, що Україна має підтримати О. Лукашенка – 40 % – на Півдні, де за нейтральну позицію виступають 65,4 % (для порівняння, на Сході України прибічників Лукашенка лише 10,4 %). Порівняно до інших груп за статусом зайнятості, суттєво більше тих, хто виступають за підтримку протестувальників, серед студентів – 42 % (при 53,4 % – за нейтральну позицію і 3 % – за Лукашенка).

Таблиця 9.1 Яку позицію має займати Україна по відношенню до протестів у Білорусі? (регіональний розподіл)

	Україна	Київ	Північ	Захід	Центр	Південь	Схід
Підтримувати протестувальників.	28.1%	54.4%	18.2%	44.5%	21.7%	19.7%	15.0%
Підтримувати Олександра Лукашенка.	9.2%	4.2%	17.4%	4.5%	8.3%	12.6%	10.4%
Зайняти нейтральну позицію і не втручатися.	61.2%	40.1%	63.7%	49.8%	65.9%	65.4%	74.4%
Інше (вказіть)	.1%	.4%	0.0%	0.0%	.4%	0.0%	0.0%
Важко відповісти\Відмова	.9%	.9%	.7%	1.2%	1.3%	2.2%	.2%
Не цікавлюсь політикою	.5%	0.0%	0.0%	0.0%	2.5%	.2%	0.0%
Всього	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Хоча серед представників різних конфесій найпопулярнішою є позиція нейтралітету (окрім вірян УГКЦ, де нейтральної позиції пропонують дотримуватися 38,8 %, на боці протестувальників – 60,5 %), суттєво відрізняється розподіл підтримки протестувальників і Лукашенка: серед вірян ПЦУ протестувальників підтримують 32,9 %, Лукашенка – 7,1 %, а серед вірян Московського патріархату на боці протестувальників лише 9,1 %, а симпатиків Лукашенка – 26,6 %, і в нашій виборці немає жодного респондента – вірянина УГКЦ, який би підтримував самопроголошеного президента Республіки Білорусь. За мовним розподілом, більшість виступає за нейтральну позицію України, однак прибічників протестувальників серед україномовних практично вдвічі більше, ніж серед російськомовних: 35 % проти 17 %.

Таблиця 9.2. Яку позицію має займати Україна по відношенню до протестів у Білорусі? (розподіл за релігійною самоідентифікацією)

	Україна	ПЦУ	УПЦ МП	УГКЦ	Просто Правосл	Жодна
Підтримувати протестувальників.	28.1%	32.9%	<u>9.1%</u>	60.5%	20.4%	30.0%
Підтримувати Олександра Лукашенка.	9.2%	7.1%	<u>26.6%</u>	0.0%	9.5%	5.8%
Зайняти нейтральну позицію і не втручатися.	61.2%	57.5%	63.9%	38.8%	68.8%	63.2%
Інше (вказіть)	.1%	0.0%	0.0%	0.0%	.5%	0.0%
Важко відповісти\Відмова	.9%	1.7%	.5%	.7%	.8%	0.0%
Не цікавлюсь політикою	.5%	.7%	0.0%	0.0%	0.0%	1.0%
Всього	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Ми поцікавилися в респондентів, як би вони назвали події на Донбасі. При респондентам не зачитували варіанти відповідей, а вони самі мали дати одне чи кілька власних визначень, які далі кодувались. Переважна більшість опитаних вважають, що це війна з Росією або військова агресія Росії проти України – 54,9 %, другу сходинку серед відповідей з 36,7 % посів варіант «окупація Донбасу Росією». Наступні варіанти відповіді йдуть з суттєвим відривом: 18,9 % вважають, що це – «українська криза», 14,3 % – «громадянська війна», 13,6 % – «повстання мешканців Донбасу проти державного перевороту в Києві» та 1,4 % – повернення Донбасу до України.

Таблиця 10. Як би Ви назвали події на Донбасі 2014-го року? (Можливо кілька відповідей. Не зачитувати варіанти відповіді)

Війна з Росією \ Військова агресія Росії проти України	55.3%
Окупація Донбасу Росією	37.1%
Українська криза	18.8%
Громадянська війна	14.3%
Відокремлення Донбасу від України	14.0%
Повстання мешканців Донбасу проти державного перевороту в Києві \ Відповідь або реакція на державний переворот	13.7%
Повернення Донбасу до Росії	1.4%
Інше (вказіть)	1.9%

Хоча більшість респондентів у всіх регіонах погоджуються з тим, що події на Донбасі є військовою агресією Росії проти України та / або окупацією Донбасу Росією, на Сході та Півдні суттєво більше тих, хто вважають, що це – реакція на «державний переворот»: 25,8 % та 22,5 % відповідно. За конфесіями: третина респондентів – 32,5 %, які вказали свою приналежність до Української православної церкви Московського патріархату, вважають події на Донбасі «українською кризою» і це – найбільш поширена серед цієї групи людей відповідь, яка не відрізняється суттєво (31,2 %) від другої за

поширеністю відповіді серед вірян УПЦ МП – «війна Росії проти України». Однак серед вірян ПЦУ лише 13,7 % називають події на Донбасі «українською кризою», а тих, хто вважають, що на Донбасі Росія веде проти України війну – 63,7 %. Подібним є розподіл і за мовою спілкування: 69,2 % україномовних вважають події на Донбасі війною Росії проти України, на противагу до 36,3 % російськомовних, які обрали цей варіант відповіді.

Низка питань в нашому опитуванні стосувалась Криму. Так, ми запитали в респондентів їх ставлення до поїздок українців до Криму та відпочинку там. Як в березневому опитуванні 2020 року, так і в січневому 2021, ми запитали респондентів про те, чи вони вважають, що відпочивати в окупованому Криму є прийнятним для українців. Розподіл відповідей на ці питання за рік не змінився. Як і в березні 2020, більшість погоджуються, що відпочинок в Криму є прийнятним для українців (43,9 % у березні та 47,6 % у січні), тоді як проти цього висловилося на третину менше респондентів (27,6 % у березні 2020 та 27,8 % у січні 2021). Фактично, незначне збільшення відбулось за рахунок тих, хто відповідав «і так, і ні».

Таблиця 11. НАСКІЛЬКИ ВИ ПОГОДЖУЄТЕСЬ З ТАКИМИ ТВЕРДЖЕННЯМИ? Відпочивати в окупованому Криму для українців є прийнятним. Оцініть за шкалою від 1 до 5, де 1 – цілком не погоджуюсь, а 5 – цілком погоджуюсь.

	Вересень 2020	Січень 2021
Цілком не погоджуюсь	16,7 %	16,4 %
Частково не погоджуюсь	10,9 %	11,4 %
І так, і ні	18,8 %	15,2 %
Частково погоджуюсь	19,4 %	21,3 %
Цілком погоджуюсь	24,5 %	26,3 %
Важко сказати / Відмова	9,7 %	9,3 %

Таблиця 12. НАСКІЛЬКИ ВИ ПОГОДЖУЄТЕСЬ З ТАКИМИ ТВЕРДЖЕННЯМИ? Поїздки українців до Криму з туристичною метою треба заборонити. Оцініть за шкалою від 1 до 5, де 1 – цілком не погоджуюсь, а 5 – цілком погоджуюсь.

Цілком не погоджуюсь	31.9%
Частково не погоджуюсь	19.4%
І так, і ні	13.5%
Частково погоджуюсь	12.2%
Цілком погоджуюсь	15.9%
Важко сказати / Відмова	7.2%

Ці відповіді можна порівняти з відповідями на інше питання нашого січневого опитування щодо того, чи треба заборонити поїздки українців до Криму з туристичною метою. Так, проти цього висловились більшість, 51,3 % респондентів, тоді як підтримали б таку заборону туристичних поїздок трохи менше третини – 27,9 %. Отже, не дивлячись на різні формулювання питань,

ми фіксуємо сталість поглядів населення України щодо подорожей та відпочинку в Криму та переважання думки, що в цьому немає проблеми і це прийнятна поведінка.

Також ми запитали респондентів про підтримку ідеї створення кримськотатарської автономії. Майже третина респондентів не змогла відповісти на це питання (28,5 %), а ще 15,7 % обрали відповідь «і так, і ні». Фактично це говорить про недостатню поінформованість суспільства щодо цього питання та про його відсутність у суспільному дискурсі. Проте більшість з тих, хто дав змістовну відповідь, підтримує створення такої автономії (39,2 %), а проти лише 16,5 % респондентів.

Таблиця 13. НАСКІЛЬКИ ВИ ПОГОДЖУЄТЕСЬ З ТАКИМИ ТВЕРДЖЕННЯМИ? В межах Кримського півострова необхідно створити кримськотатарську адміністративну автономію. Оцініть за шкалою від 1 до 5, де 1 – цілком не погоджуюсь, а 5 – цілком погоджуюсь.

Цілком не погоджуюсь	10.1%
Частково не погоджуюсь	6.4%
І так, і ні	15.7%
Частково погоджуюсь	20.6%
Цілком погоджуюсь	18.6%
Важко сказати / Відмова	28.5%

Водночас слід зауважити, що в українському суспільстві немає сформованої думки щодо цього питання. Так, ми запитували про майбутній статус Криму після деокупації і в березні 2020 року. Проте тоді це було питання з кількома альтернативами, серед яких респонденти мали обрати один варіант майбутнього статусу Криму в складі України. Найбільш популярним був варіант «Автономна республіка (як до окупації)» – 37 %. На другому місці альтернатива «Звичайна область без особливого статусу» – 27,5 %. І лише 14,6 % вибрали варіант «кримськотатарської автономії», тоді як п'ята частина не визначилась взагалі. Отже, у висновку треба говорити про те, що чіткої позиції у українців щодо питання майбутнього статусу зараз немає, не кажучи вже про те, що конкретні наповнення та інтерпретації того, що передбачав би кожен альтернативний статус, можуть сильно відрізнятись.

Вже вкотре ми ставили респондентам питання про прийнятність користування російськими ЗМІ та медіа-продуктом. Відразу треба наголосити, що ми питали саме про оцінку респондентами прийнятності таких практик, а не про те, чи вони самі користуються російськими медіа. Отже, маємо змогу порівняти думки респондентів у опитуваннях січня 2021 та попередніх: березня та вересня 2021 року.

Як видно з результатів, у січні 2021 року кількість тих, хто вважає прийнятним використовувати російські ЗМІ для отримання інформації про події в Україні дещо збільшилась, порівняно з вереснем 2020 (26,2 %) і, тим більше, березнем 2020 (22,2 %) і склала 36,1 %. Для противників цього спостерігається зворотний тренд: у січні 2021 їх кількість зменшилась і становить 37,9 %, тоді

як у вересні 2020 таких було 41,6 %, а у березні – 45,9 %. Отже, хоча зараз кількість тих, для кого користування російськими медіа є неприйнятним переважає, розрив скоротився до 1,8 %, тобто є незначущим (менше статистичної похибки). Водночас слід зауважити, що така зміна розподілів могла відбутись за рахунок скорочення кількості тих, хто вагався або не визначився з відповіддю, а не за рахунок зміни позицій.

Таблиця 14. НАСКІЛЬКИ ВИ ПОГОДЖУЄТЕСЬ З ТАКИМИ ТВЕРДЖЕННЯМИ? Отримувати інформацію про події в Україні з російських ЗМІ є прийнятним. Оцініть за шкалою від 1 до 5, де 1 – цілком не погоджуюсь, а 5 – цілком погоджуюсь.

	Березень 2020	Вересень 2020	Січень 2021
Цілком не погоджуюсь	30.4%	28.2%	24.9%
Частково не погоджуюсь	15.5%	13.4%	13.0%
І так, і ні	18.8%	21.9%	16.9%
Частково погоджуюсь	11.8%	15.4%	19.2%
Цілком погоджуюсь	10.4%	10.8%	16.9%
Важко сказати / Відмова	13.2%	10.3%	9.1%

Регіональний розподіл відповідей показує, що прибічники позиції неприйнятності користування російськими ЗМІ для отримання інформації про події в Україні переважають у всіх регіонах, крім Півдня та Сходу. Так, у Києві неприйнятною такою практику вважає 45,1 % проти 25,7 %; на Півночі відповідно 52,3 % проти 34,7 %; на Заході – 46,4 % проти 30,6 %, а в Центрі – 42,6 % проти 26 %. Натомість на Півдні та Сході баланс є зворотним, на користь тих, для кого такі практики є прийнятними – 20,9 % проти 42,6 % на Півдні та 16,1 % проти 62,4 % на Сході. Фактично такий регіональний розподіл відповідей свідчить про те, що Східний та Південний регіони потребують більшої уваги держави в контексті інформаційної безпеки та протидію російському інформаційному впливу і пропаганді.

Таблиця 14.1. НАСКІЛЬКИ ВИ ПОГОДЖУЄТЕСЬ З ТАКИМИ ТВЕРДЖЕННЯМИ? Отримувати інформацію про події в Україні з російських ЗМІ є прийнятним. Оцініть за шкалою від 1 до 5, де 1 – цілком не погоджуюсь, а 5 – цілком погоджуюсь. (регіональний розподіл)

	Україна	Київ	Північ	Захід	Центр	Південь	Схід
Цілком не погоджуюсь	24.9%	25.2%	41.6%	30.7%	27.4%	11.2%	9.7%
Частково не погоджуюсь	13.0%	19.9%	10.7%	15.7%	15.2%	9.7%	6.4%
І так, і ні	16.9%	21.6%	11.4%	16.0%	18.4%	20.3%	14.0%
Частково погоджуюсь	19.2%	15.5%	10.9%	18.9%	19.0%	21.9%	27.4%
Цілком погоджуюсь	16.9%	10.2%	23.8%	11.7%	7.0%	22.7%	35.0%
Важко сказати / Відмова	9.1%	7.5%	1.6%	7.0%	13.0%	14.2%	7.5%
Всього	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Подібною є тенденція у зміні розподілу відповідей на питання, чи прийнятно дивитись та слухати розважальні програми російських ЗМІ. У січні 2021 не погодились з цією тезою 27,9 %, тоді як прибічників – 41,8 %, тоді як у вересні 2020 співвідношення було 29 % та 36,6 %, а у березні 2020 кількісна

перевага була на боці тих, хто вважав таку практику неприйнятною: 37,3 % та 32,3 %. При цьому у відповідях на це питання ми можемо говорити про певні зміни ставлення, хоча високими є відсотки тих, хто обрав «і так, і ні» або не відповів, тож остаточні висновки робити важко.

Таблиця 15. НАСКІЛЬКИ ВИ ПОГОДЖУЄТЕСЬ З ТАКИМИ ТВЕРДЖЕННЯМИ? Дивитись та слухати розважальні програми російських ЗМІ є прийнятним. Оцініть за шкалою від 1 до 5, де 1 – цілком не погоджуюсь, а 5 – цілком погоджуюсь.

	Березень 2020	Вересень 2020	Січень 2021
Цілком не погоджуюсь	20.8%	18.3%	17.5%
Частково не погоджуюсь	16.5%	10.7%	10.4%
І так, і ні	17.7%	24.8%	21.7%
Частково погоджуюсь	14.5%	18.6%	20.3%
Цілком погоджуюсь	17.8%	18.0%	21.5%
Важко сказати / Відмова	12.7%	9.6%	8.6%

Цікаво, що відповідно до регіональних розподілів відповідей, Західний та Центральний регіони є єдиними, де баланс відповідей склався на користь тих, хто вважає неприйнятним перегляд російських розважальних програм: відповідно 39,1 % проти 29,2 % та 33,5 % проти 27,5%. Тоді як кількість тих, для кого така практика є неприйнятною більше ніж в п'ять разів менше на Сході (12,3 % та 65,8 %) та Півдні (11,1 % та 62,8 %).

Таблиця 15.1. НАСКІЛЬКИ ВИ ПОГОДЖУЄТЕСЬ З ТАКИМИ ТВЕРДЖЕННЯМИ? Дивитись та слухати розважальні програми російських ЗМІ є прийнятним. Оцініть за шкалою від 1 до 5, де 1 – цілком не погоджуюсь, а 5 – цілком погоджуюсь. (регіональний розподіл)

	Україна	Київ	Північ	Захід	Центр	Південь	Схід
Цілком не погоджуюсь	17.5%	18.5%	23.1%	22.7%	21.9%	5.8%	8.5%
Частково не погоджуюсь	10.4%	13.0%	9.3%	16.4%	11.6%	5.3%	3.8%
І так, і ні	21.7%	25.8%	20.6%	24.8%	25.2%	15.5%	15.6%
Частково погоджуюсь	20.3%	26.6%	10.0%	16.3%	17.2%	28.6%	29.7%
Цілком погоджуюсь	21.5%	10.5%	33.9%	12.9%	10.3%	34.2%	36.1%
Важко сказати\Відмова	8.6%	5.6%	3.1%	7.0%	13.7%	10.6%	6.3%
Всього	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Значущими для відповіді на це питання виявились і такі фактори як релігійна та мовна самоідентифікації (вибір мови спілкування). Серед вірян ПЦУ та УГКЦ та тих, хто вказали, що переважно спілкуються українською, переважає думка про неприйнятність перегляду розважального російського медіа-продукту порівняно, наприклад, з тими, хто визначив себе як вірян УПЦ МП чи просто Православних без уточнення приналежності або атеїстів. Так, ті, хто вказують українську, як найчастішу мову свого спілкування наполягають на неприйнятності такої практики (41,2 % проти 26,8 %). Серед тих, хто обирає варіант «однаково часто і українською, і російською» ситуація вже є оберненою – 20,1 % проти 48,4 %. Ще більш промовистими є відповіді тих, хто обирає російську як мову свого спілкування – 59,9 % наполягає на прийнятності

споживання російських розважальних програм і лише 14,2 % мають протилежну думку.

Серед вірян ПЦУ неприйнятним це вважає 35,6 % проти 32,3 %, а для вірян УГКЦ це співвідношення 55,1 % проти 22,8 %. Для тих, хто визначає себе як віряни УПЦ МП, ситуація протилежна – неприйнятним перегляд російського медіа-продукту називає тільки 14,9 %, тоді як не бачать в цьому проблеми 62,8 %. Схоже, хоч і не таке промовисте, співвідношення серед «просто Православних» (20,2 % та 52,6 %) і тих, хто не сповідує жодної релігії (19,7 % та 46,8 %).

Таблиця 15.2. НАСКІЛЬКИ ВИ ПОГОДЖУЄТЕСЬ З ТАКИМИ ТВЕРДЖЕННЯМИ? Дивитись та слухати розважальні програми російських ЗМІ є прийнятним. Оцініть за шкалою від 1 до 5, де 1 – цілком не погоджуюсь, а 5 – цілком погоджуюсь. (розподіл за релігійною самоідентифікацією)

	Україна	ПЦУ	УПЦ МП	УГКЦ	Просто Правосл	Жодна
Цілком не погоджуюсь	17.5%	23.6%	10.9%	30.7%	12.7%	9.0%
Частково не погоджуюсь	10.4%	12.0%	4.0%	24.4%	7.5%	10.7%
І так, і ні	21.7%	22.7%	14.7%	19.7%	22.2%	24.0%
Частково погоджуюсь	20.3%	16.6%	22.0%	12.5%	25.9%	23.9%
Цілком погоджуюсь	21.5%	15.7%	40.8%	10.3%	26.7%	22.9%
Важко сказати \ Відмова	8.6%	9.4%	7.6%	2.4%	5.0%	9.6%
Всього	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Нарешті, ми запитали респондентів про те, чи треба державі вже зараз вшанувати пам'ять жертв збройної агресії РФ, зокрема створюючи меморіали в Києві та на Донбасі. Абсолютна більшість респондентів, майже дві третини (64,2 %), вважає, що таке вшанування потрібне, і лише 8,8 % не згодні з цим. При цьому, відносно невеликим, порівняно з іншими питаннями, є відсоток тих, хто відмовився чи не зміг відповісти.

Таблиця 16. НАСКІЛЬКИ ВИ ПОГОДЖУЄТЕСЬ З ТАКИМИ ТВЕРДЖЕННЯМИ? Україна має вже зараз гідно вшанувати пам'ять жертв збройної агресії РФ, зокрема створюючи меморіали у Києві та на Донбасі. Оцініть за шкалою від 1 до 5, де 1 – цілком не погоджуюсь, а 5 – цілком погоджуюсь.

Цілком не погоджуюсь	5.4%
Частково не погоджуюсь	3.4%
І так, і ні	12.7%
Частково погоджуюсь	20.8%
Цілком погоджуюсь	43.4%
Важко сказати / Відмова	14.2%

Варто зауважити, що у тексті питання наголошується не тільки на потребі самого вшанування жертв агресії РФ як такої, але й на необхідності робити це вже зараз. Тож ми не можемо стверджувати, що ті, хто відповів на питання заперечно, принципово проти вшанування пам'яті як такого. Отже, обговорюючи розподіли відповідей на це питання за різними чинниками (вік, місце проживання, освіта, мова спілкування, віросповідання тощо), слід

насамперед зазначити, що ті, хто підтримує необхідність гідно вшанувати пам'ять жертв збройної агресії РФ, переважають у всіх когортах та категоріях. Проте можна говорити і про певні відмінності. Аналізуючи регіональний розподіл відповідей на це питання, не можна зафіксувати єдиного тренду. Так, найбільше прибічників вшанування вже зараз, особливо відносно кількості противників цього, проживає у Києві (85,8 % проти 1,6 %) та в Центральному регіоні (72,6 % проти 2,7 %). Баланси розподілів відповідей є порівнювані в Західному та Північному регіонах: кількість прибічників приблизно однакова – відповідно 64,9 % та 68,2 %, проте на Півночі дещо більший відсоток противників такого підходу – 16 %, порівняно з 7 % на Заході. На Півдні України розподіл відповідей 51,5 % до 10 % на користь прибічників вшанування, а на Сході – 46,1 % до 19,3 %, що є найменшим розривом у розподілі відповідей «за» та «проти» серед всіх регіонів.

Таблиця 16.1. Україна має вже зараз гідно вшанувати пам'ять жертв збройної агресії РФ, зокрема створюючи меморіали у Києві та на Донбасі. (регіональний розподіл)

	Україна	Київ	Північ	Захід	Центр	Південь	Схід
Цілковим не погоджуюсь	5.4%	1.0%	14.2%	3.8%	0.7%	5.5%	11.0%
Частково не погоджуюсь	3.4%	0.6%	1.8%	3.2%	2.0%	4.5%	8.3%
І так, і ні	12.7%	5.8%	7.9%	13.7%	9.5%	20.5%	16.6%
Частково погоджуюсь	20.8%	25.3%	11.1%	19.0%	26.7%	21.7%	18.8%
Цілковим погоджуюсь	43.4%	60.5%	57.1%	45.9%	45.9%	29.8%	27.3%
Важко сказати\Відмова	14.2%	6.7%	7.9%	14.3%	15.2%	18.1%	17.9%
Всього	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Цікаво, що значущим для рівня підтримки необхідності вшанування виявився фактор матеріального добробуту за самовизначенням респондентів. Так, із зростанням рівня добробуту послідовно збільшується і рівень підтримки позиції, що Україна вже зараз має вшанувати жертв збройної агресії РФ. Найбільше прибічників цього – серед тих, хто відносить себе до категорії «вище середнього / багаті» (71,4 % проти 5,8 %), а найменше – серед «бідних» за самовизначенням (58,6 % проти 12,4 %). Натомість, ані вік, ані рівень освіти не мають виразного тренду та значущого впливу на розподіли відповідей.

Таблиця 16.2. Україна має вже зараз гідно вшанувати пам'ять жертв збройної агресії РФ, зокрема створюючи меморіали у Києві та на Донбасі. (розподіл за самовизначенням рівня добробуту)

	Загалом	Бідні	Середнього достатку	Багаті
Цілковим не погоджуюсь	5.4%	9.1%	4.0%	2.9%
Частково не погоджуюсь	3.4%	3.2%	3.8%	2.9%
І так, і ні	12.7%	13.1%	12.7%	11.8%
Частково погоджуюсь	20.8%	21.5%	21.3%	19.9%
Цілковим погоджуюсь	43.4%	37.1%	45.7%	51.5%
Важко сказати\Відмова	14.2%	16.0%	12.5%	10.9%
Всього	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%